

№ 2/1959.

Å l a n d s l a n d s k a p s s t y r e l -
s e s framställning till Ålands landsting med
förslag till landskapslag om samarbete mellan
kommuner.

Sedan år 1937 har det interkommunala samarbetet inom landskapet reglerats av landskapslagen den 9 juni 1937 om samarbete mellan kommuner (6/37). Denna landskapslag syftar närmast till bildande av kommunalförbund för handhavande av någon för kommunerna gemensam förvaltning inom ett visst förvaltningsområde, ehuru det icke heller är uteslutet att ordna samarbetet utan en sådan organisation, t.ex. genom ombudssammanträde, andra överenskommelser eller genom av kommuner fattade samstämmiga beslut.

Sedan 1937 har utvecklingen på betydande förvaltningsområden medfört nya kommunala uppgifter, som icke inom vårt landskap kunnat omhänderhas av kommunerna var för sig utan måste överföras till interkommunala organ. Bland de mest betydande må här blott erinras om sjukvårdsinrättningarna, som visat sig ha en kännbar verkan på den kommunala hushållningen. I dagens läge synes denna utveckling fortfara i det att folkskolväsendet under de senaste åren kompletterats med sådana skolformer, som i landskapet endast kunna åstadkommas på interkommunal basis.

För sådant interkommunalt samarbete, som förutsätter medverkan av landskapets samtliga kommuner eller åtminstone ett flertal av landskapets kommuner, synes enligt gällande lag en organisation som kommunalförbund vara det bästa, kanske t.o.m. det enda lämpliga. Följden härav har blivit, att i landskapet för närvarande verkar ett flertal kommunalförbund, ett för varje gemensam förvaltningsgren. Där vid sidan av kommunalförbundet också landskapet skall deltaga i förvaltningen, har man funnit det smidigare att överlåta förvaltningen på landskapet, som ju genom landstinget representerar alla eller så gott som alla åländska kommuner. Så är fallet med Ålands centralsjukhus, Ålands centralsanatorium och Ålands tuberkulosbyrå. I dessa fall har kommunernas möjlighet att direkt inverka på förvaltningen frånhänts så gott som helt och hållet. Också i andra fall är det bestående systemet icke helt tillfredsställande. De många olika kommunalförbunden ha svårigheter att åstadkomma samarbete sinsemellan. Inrättande av nya kommunalförbund ställer sig svårt i andra fall än sådana, där övertagande av förvaltningsverksamheten är i lag påbjudet. En viss osmidighet kan anses karakteriserande för det kommunala samarbetet överhuvud. Dessa synpunkter tala för en revision av den gällande lagstiftningen i syfte att uppnå bättre och

smidigare samarbetsformer.

Det svenska landstinget. Under de senaste årtiondena har man då och då i vårt land fört inrättande av s.k. kommuner av högre ordning i motsvarighet till de svenska landstingen på tal. Sålunda omnämndes i regeringens proposition 1931 om revision av stadgandena om samarbete mellan kommuner (3/31) att en sådan åtgärd övervägdes i regeringen. Eihuru samarbetet mellan kommunerna tillsvidare kunnat ordnas på frivillig väg, torde det vara skäl att i korthet redogöra för det svenska systemet, som sannolikt kommer att kopieras i vårt land i framtiden.

De svenska landstingen utgöra en form av obligatoriskt interkommunalt samarbete. De äro lagbestämda och omfatta i allmänhet samtliga kommuner inom ett län, dock med uteslutande av större städer. Landstingen omhänderha kommunernas hälso- och sjukvård, undervisning, socialvård, jordbrukets och andra näringars utveckling m.m. i den mån icke handhavandet av dessa angelägenheter ankommer på annan (Landstingslagen § 4). Beslutanderätten utövas av landstinget. Detta utses genom val enligt samma principer som det åländska landstingsmannavalet, dock med det undantaget, att en indelning i valkretsar säkrar den lokala representationen. Då denna indelning likväl icke behöver sammanfalla med kommunindelningen, kan man icke anse landstingsmännen representera särskilda kommuner. Verkställigheten och förvaltningen ankommer på förvaltningsutskottet och särskilda nämnder. Landstinget sammanträder till lagtima möte en gång i året. Därutöver kunna urtima möten hållas. Landstingskommunen äger rätt att uppbära skatt för den del av dess utgifter, som icke täckes med inkomster från annat håll.

De svenska landstingen utesluta icke annat kommunalt samarbete på privaträttslig eller offentligrättslig grund. I sådant avseende gäller i Sverige samma regler som hos oss, och den normala samarbetsformen för ett flertal kommuner, då det gäller permanenta inrättningar, torde vara kommunalförbundet. Gällande lag om kommunalförbund är utfärdad 31.5. 1957 (SFS 281/57). Ytterligare må nämnas, att en de svenska landstingen motsvarande organisationsform förekommer såväl i Norge (fylkeskommune) som i Danmark (Amtskommun).

Föreliggande förslag bygger till väsentliga delar på rikets gällande stadganden om kommunalt samarbete, vilka huvudsakligen äro intagna i §§ 135-168 kommunallagen (SFS 642/48) samt på Sveriges lag om kommunalförbund (SFS 281/1957). Framför allt har möjligheten att sammanföra samtliga kommunalförbund i landskapet till ett enda beaktats. Vissa små-

righeter kunna dock uppstå därigenom, att icke alla kommunalförbund omfatta samtliga landskapets kommuner. Sålunda deltar Mariehamn icke i kommunalförbundet för åldringsvården. Kommunalförbunden för kommunalläkare omfatta endast fasta Ålands landsbygd jämte Eckerö och Vårdö. I sådana fall kan sammanslagning av förbunden icke åstadkommas, utan gemensam organisation kan komma ifråga endast beträffande de för den allmänna förvaltningen anställda t.ex. förbundsdirektören.

Hänvisningar till kommunallagen för landskommunerna ha icke kunnat undvikas, men torde detta vålla ringa svårigheter, då de flesta av de i förbundsarbetet deltagande torde vara förtrogna med kommunallagens stadganden. Hänvisningarna gälla de allmänna bestämmelserna för kommunalfullmäktiges och kommunalstyrelsens verksamhet och gälla i den mån därom icke är stadgat i lagförslaget eller grundstadgan. Som en nyhet också i förhållande till rikets gällande stadganden föreslås införande av stadganden om kommunalförbunds upplösning. Stadgandena ha närmast §§ 27-33 i Sveriges motsvarande lag som förebild, ehuru de icke i förslaget kunnat få en så fullständig utformning som i nämnda lag, då de privaträttsliga stadgandena om kommunalförbundets gäld och dess likviderande måst uteslutas med hänsyn till lagstiftningsbehörigheten.

Förslaget är i systematiskt avseende uppställt med Sveriges lag som förebild. Kommunalförbundet anses som den normala formen för mellankommunalt samarbete utan att fördenskull utesluta andra möjligheter. Man kan sålunda för tillfälliga uppgifter anlita en mellankommunal ombudsstämman eller, då det befinnes lämpligare, ordna samarbetet på annat sätt genom avtal mellan två eller flera kommuner eller genom fattande av samstämmiga beslut. Vidare kunna samarbetsformerna vara av såväl förvaltningsrättslig som privaträttslig natur. Det bör dock betonas, att vi tillsvidare ha endast frivilligt samarbete mellan kommuner i vårt land och sålunda ingen motsvarighet till det lagstadgade samarbete, som i Sverige utgöres av landstingen, och som innefattar ett kommunalt samfund av högre ordning. Ehuru § 51 mom. 2 i regeringsformen förutsätter det och många omständigheter tala för införande av ett dylikt system, synes det ännu dröja förrän man kan räkna med lagstiftning därom i riket. Då det ställer sig svårt att införa en kommunal självstyrelse av högre ordning i landskapet innan en sådan införts i riket och då dessutom landskapets egen självstyrelse här torde medföra speciella anordningar, synes det i detta skede icke vara välbetänkt att gå in för en motsvarighet till de svenska landstingen i landskapet.

Med stöd av det ovan anförda får landskapsstyrelsen vördsamt före-

-4-

lägga Landstinget till antagande nedanstående

L a n d s k a p s l a g
om samarbete mellan kommuner.

I enlighet med Ålands landstings beslut stadgas:

1 kap. Allmänna bestämmelser.

1 §.

För handhavande av en eller flera kommunala angelägenheter må kommuner i landskapet Åland sammansluta sig till kommunalförbund i den ordning denna landskapslag stadgar.

För behandling av gemensam kommunal angelägenhet, som icke avser inrättande av bestående kommunal anläggning eller inrättning, må ock mellankommunal ombudsstämma hållas.

Lag samma vare om angelägenheter, vilka enligt lag äro att anse såsom gemensamma för två eller flera kommuner.

Vad i denna landskapslag stadgas utgör icke hinder för kommuner att genom inbördes överenskommelser eller genom eljest av kommunerna fattade samstämmiga beslut verka för fullföljande av gemensamma uppgifter.

Äro i lag särskilda bestämmelser givna för kommunalförbund för visst ändamål, lände det till efterrättelse utan hinder av, vad i denna landskapslag stadgas.

2 §.

Där kommunalförbund handhar angelägenhet, som det enligt särskilda stadganden åligger kommun att vårda, skola nämnda stadganden hava avseende på kommunalförbundet.

3 §.

Kommunalförbunds beslutanderätt utövas av förbundsfullmäktige såvitt icke annat är stadgat.

För-valtning och verkställighet tillkomma förbundsstyrelsen och särskilt tillsatta nämnder.

4 §.

För kommunalförbund skall finnas grundstadga, vilken skall innehålla bestämmelser om:

- 1) förbundets namn, ändamål och vilken kommun, som skall anses som förbundets hemort;
- 2) förbundsfullmäktiges och förbundsstyrelsens sammansättning;
- 3) förbundsfullmäktiges och förbundsstyrelsens åligganden, befogenheter och verksamhet i allmänhet;
- 4) förbundsstyrelsens beslutförhet och grunderna för röstberäkningen

vid fattande av dess beslut;

5) utseende av förbundsstyrelsen underlydande nämnder och tjänsteinnehavare samt antagande av erforderliga reglementen och instruktioner för ordnande av förbundets verksamhet;

6) förbundets penningförvaltning och tillsynen däröver;

7) förbundets rätt att upptaga lån samt att köpa, sälja eller byta fast egendom och att låta inteckna fast eller lös egendom;

8) grunderna för medlemskommunernas skyldighet att tillskjuta medel för förbundets verksamhet;

9) medlemskommunernas ansvarighet för förbundets gäld;

10) godkännande av avgifter för anlitan­de av förbundets inrättningar;

11) ny medlems inträde i och medlems utträde ur förbundet;

12) förbundets upplösning och likvidation; samt

13) vad i övrigt anses vara nödigt för ordnande av förbundets förhållanden.

Handhar kommunalförbund vårdnaden av sådan angelägenhet, som medlemskommun enligt särskilt stadgande är skyldig att vårda, må medlemskommuns skyldighet att tillskjuta medel för denna angelägenhets handhavande icke begränsas.

Skall kommunalförbund handha flera skilda förvaltningsuppgifter, bör i grundstadgan intagas bestämmelse, huruvida förbundsstyrelsen handhar samtliga angelägenheter eller om och i vad mån särskilda nämnder handha förvaltningen av vissa angelägenheter.

2 kap. Om förbundsfullmäktige.

5 §.

I förbundsfullmäktige skall varje förbundsmedlem vara representerad. I grundstadgan kan bestämmas, att varje förbundsmedlem skall representeras av två fullmäktige.

Förbundsfullmäktig tillkommer en röst för varje påbörjat hundratal mantalsskrivna invånare i hans hemkommun. Har kommun utsett flera ombud, skall sagda röstetal fördelas jämnt mellan kommunens vid sammanträdet närvarande ombud.

Förbundsfullmäktige väljes av medlemskommunernas fullmäktige. För varje förbundsfullmäktig utses samtidigt en eller två ersättare. Valbar till fullmäktig och ersättare är envar, som är valbar till kommunalt förtroendeuppdrag.

Förbundsfullmäktige väljas för medlemskommunernas fullmäktiges återstående mandattid, likväl så, att envar förbundsfullmäktig skall kvarstå

till dess val av annan fullmäktig i hans ställe vunnit laga kraft. Kommun är likväl berättigad att före utgången av fullmäktigs mandattid välja annan person i hans ställe.

Val av förbundsfullmäktige skall förrättas vid första ordinarie sammanträdet med nyvalda fullmäktige i medlemskommun.

6 §.

Vid förbundsfullmäktiges första sammanträde efter val eller då ordförande eller viceordförande icke är närvarande, föres ordet av den till åren äldste till dess val av ordinarie eller tillfällig ordförande förrättats.

Ordinarie val av ordförande och viceordförande för förbundsfullmäktige förrättas vid det första sammanträdet varje kalenderår.

7 §.

Förbundsfullmäktige sammanträda på den ort inom landskapet Åland, som förbundsfullmäktige bestämma. Kallelse till sammanträde skall av ordföranden meddelas skriftligen till samtliga förbundsfullmäktige även som förbundsstyrelsen minst fjorton dagar före sammanträdet. Kallelse till första sammanträde efter nyval utfärdas av de fullmäktige, som blivit valda från kommunalförbundets hemkommun.

Är fullmäktig förhindrad att delta i sammanträde, skall han vidarebefordra kallelsen till sin ersättare.

Har tid och plats för sammanträde icke bestämts av förbundsfullmäktige, bestämmer sammankallaren härom.

Förbundsfullmäktige äro beslutföra, om två tredjedelar av medlemskommunerna äro företrädade.

8 §.

Förbundsfullmäktige sammanträda i maj och oktober månader, samt därutöver då landskapsstyrelsen, förbundsstyrelsen eller de flesta av fullmäktige det begära eller ordföranden finner det nödigt.

Vid sammanträde i maj månad fattas beslut med anledning av berättelsen om föregående årets räkenskaper och förvaltning.

Vid sammanträde i oktober månad fastställs förbundets budget för nästkommande år samt förrättas val till de befattningar inom förbundet, vilka vid årets slut bliva lediga.

9 §.

Förbundsfullmäktiges beslut skall, sedan protokollet därom justerats, utan dröjsmål översändas i tvenne exemplar till envar medlemskommun för att under fjorton dagar anslås såsom om offentliga kungörel-

-7-

ser är stadgat. Det ena exemplaret återsändes därefter till förbundsfullmäktiges ordförande med åtecknat bevis om de dagar, då beslutet varit anslaget.

Angår beslut någon person enskild, skall det medelst protokollsutdrag, vartill fogats besvärsundervisning, bevisligen delgivas honom. Den, som verkställt delgivningen, bör på protokollsutdraget anteckna dagen för tillställandet jämte sitt namn, yrke och adress.

10 §.

I övrigt skall vad om kommunalfullmäktige är stadgat i landskapslagen om kommunalförvaltningen i landskommunerna i landskapet Åland (16/56) i tillämpliga delar lända till efterrättelse för förbundsfullmäktige.

3 kap. Om förbundsstyrelse.

11 §.

Förbundsstyrelse jämte ersättare väljes vid förbundsfullmäktiges första sammanträde efter nyval och mandattiden utgår, då val av ny förbundsstyrelse vunnit laga kraft. Förbundsfullmäktige utse samtidigt ordförande och viceordförande bland de valda.

12 §.

Förbundsstyrelsen äger hålla medlemskommunerna underrättade om den allmänna planläggningen av förbundets verksamhet samt om frågor av större ekonomisk eller organisatorisk räckvidd.

Förbundsstyrelsen äger att från medlemskommunernas styrelser infordra de yttranden och upplysningar, som erfordras för fullgörande av förbundsstyrelsens uppgifter.

13 §.

Förbundsstyrelsens beslut skall, då förbundsstyrelsen i anseende till sakens natur prövar det nödigt, delgivas såsom i 10 § 1 mom. är stadgat. Angår beslut någon person enskilt, skall beslutet delgivas såsom i 10 § 2 mom. är stadgat.

14 §.

I övrigt skall vad om kommunalstyrelse är stadgat i landskapslagen om kommunalförvaltningen i landskommunerna i landskapet Åland (16/56) i tillämpliga delar lända till efterrättelse för förbundsstyrelse.

4 kap. Om nämnd inom kommunalförbund.

15 §.

Har kommunalförbund för vårdandet av viss angelägenhet tillsatt nämnd, gäller om val av medlemmar i denna och om dess verksamhet vad ovan är stadgat om förbundsstyrelse.

5 kap. Om kommunalförbunds hushållning.

16 §.

Vad i landskapslagen om kommunalförvaltning i landskommunerna i landskapet Åland (16/56) är stadgat om kommunal hushållning lände i tillämpliga delar till efterrättelse för kommunalförbund.

Förslag till budget skall uppgöras av förbundsstyrelsen. Övriga nämnder skola inom av styrelsen utsatt tid inlämna sina förslag till förbundsstyrelsen.

Val av revisorer och revisorsersättare för det nästkommande året förrättas vid förbundsfullmäktiges sammanträde i oktober månad. I nybildat kommunalförbund väljas revisorer och revisorssuppleanter vid förbundsfullmäktiges första sammanträde för återstoden av det löpande kalenderåret.

17 §.

I samband med fastställandet av budgeten bestämma förbundsfullmäktige enligt de i grundstadgan angivna grunderna de belopp, som envar medlemskommun äger tillskjuta till förbundet.

18 §.

Kommunalförbunds beslut om upptagande av lån med längre återbetalningstid än fem år skall underställas landskapsstyrelsen för fastställelse. Lag samma vare om beslut angående borgesförbindelse.

6 kap. Om bildande av kommunalförbund.

19 §.

Kommun äger väcka fråga om bildande av kommunalförbund. Sådan fråga kan ock väckas av landskapsstyrelsen.

För att behandla fråga om bildande av kommunalförbund skall mellankommunal stämma sammankallas. Omfattar stämman förslaget om bildande av kommunalförbund, skall ett arbetsutskott tillsättas, som uppgör förslag till grundstadga och upprättar en utredning om det tilltänkta förbundets anläggningskostnader och årliga driftskostnader. Stämman besluter därefter om kommunalförbund skall bildas.

Har mellankommunal stämma beslutat om bildande av kommunalförbund, skall grundstadgan underställas landskapsstyrelsen för fastställelse. Finner landskapsstyrelsen, att fullmäktige i samtliga medlemskommuner beslutat om godkännande av grundstadgan och om anslutning till kommunalförbundet, att grundstadgan icke står i strid med lag samt att bildande av det föreslagna förbundet skulle medföra allmänt gagn, skall landskapsstyrelsen fastställa grundstadgan och bestämma den tid, då förbundet skall träda i verksamhet.

Sedan grundstadga blivit fastställd, må förbundsfullmäktige genom enhälligt beslut antaga ändring däri. Uppnås icke enhälligt beslut utan blott majoritet för ändring av grundstadgan, skall nytt sammanträde hållas tidigast efter en månad, varvid förbundsfullmäktige med tre fjärdedels majoritet kunna antaga ändringen.

Hava samtliga till kommunalförbund anslutna kommuners fullmäktige beslutat lägga ny angelägenhet på kommunalförbundet, må därav påkallad ändring av grundstadgan göras såsom i 1 mom. är sagt.

Kommun, som önskar inträda i vederbörligen bildat kommunalförbund, skall uppfylla de villkor, som förbundsfullmäktige pröva skäligt uppställa. Landskapsstyrelsen må i sådant fall fastställa ändringen av grundstadgan, innan den inträdessökande kommunen uppfyllt nämnda villkor, men kommunen skall icke betraktas som medlem i förbundet förrän villkoren äro uppfyllda.

7 kap. Om medlemskommuns utträde ur kommunalförbund.

21 §.

Medlemskommun må utträda ur kommunalförbund, då detta är tillåtet enligt grundstadgan eller då förbundets samtliga medlemmar samtycka därtill.

Medlemskommun, som önskar utträda ur kommunalförbund, skall ansöka därom hos landskapsstyrelsen. Över ansökan skola övriga kommuners fullmäktige höras.

Finner landskapsstyrelsen sådana skäl föreligga, som berättigar medlemskommun till utträde ur kommunalförbundet, och förmår medlemskommunen ensam för sin del uppfylla de förpliktelser, som varit anförtrodda kommunalförbundet, skall landskapsstyrelsen förordna om medlemskommunens utträde och bestämma tiden härför.

8 kap. Om kommunalförbunds upplösning.

22 §.

Kommunalförbund må upplösas

då förhållande inträffat, på grund varav enligt bestämmelse i grundstadgan förbundet skall upphöra med sin verksamhet,

då sådana förändrade förhållanden inträtt, att antingen förbundsverksamheten icke kan med fördel fortsättas eller ändamålet med förbundet lämpligare kan på annat sätt tillgodoses,

så ock eljest, då förbundsmedlemmarna äro ense om förbundets upplösning.

23 §.

Vill medlemskommun väcka fråga om upplösning av kommunalförbund, skall ansökan därom göras hos landskapsstyrelsen.

Över sådan ansökan skola övriga förbundsmedlemmar höras.

Slutligt beslut om kommunalförbunds upplösning må icke fattas innan utredning förebragts om att förbundets samtliga skulder och andra förpliktelser blivit likviderade.

Då kommunalförbund upplösts, skola de till förbundets arkiv hörande handlingarna överlämnas till landskapsstyrelsen att förvaras i landskapsarkivet.

24 §.

Vad ovan i detta kapitel är stadgat skall äga motsvarande tillämpning i det fall att kommunalförbund, som handhar flera angelägenheter, skall upphöra att handhava någon av dessa.

9 kap. Om mellankommunal stämma.

25 §.

För mellankommunal stämma skall i tillämpliga delar gälla vad ovan är stadgat om förbundsfullmäktige och för stämmans arbetsutskott vad ovan är stadgat om förbundsstyrelse.

Ombudens uppdrag varar till dess de angelägenheter, för vilkas handläggning de blivit valda, blivit slutbehandlade. Kommun är likväl berättigad att därförinnan återkalla bemyndigande för ombud och utse annan i hans ställe.

Kallelse till stämma utfärdas, intill dess ordförande blivit vald, av ombudet för den kommun, som gjort framställning om mellankommunal stämma.

10 kap. Särskilda stadganden.

26 §.

Vad i lag är stadgat om handhavandet av sådana uppgifter, som anförtratts kommunalförbund, skall gälla utan hinder av vad i grundstadgan är bestämt. Tillsynsrätt och därav härflytande befogenheter, som tillkomma statens eller landskapets myndigheter i fråga om vissa slag av kommunala inrättningar eller företag, gälla även inrättningar och företag av motsvarande beskaffenhet, som upprätthållas av kommunalförbund.

27 §.

Uteblir inkallat ombud eller ersättare utan laga förfall från stämma, straffes med högst tio dagsböter, Därest stämman på grund av deltagarnas fåtalighet icke kommer till stånd eller måste avbrytas, skola de uteblivna solidariskt ersätta vederbörande kommuner de närvarande ombudens

-11-

arvoden och resekostnader samt övriga av stämman föranledda utgifter.
28 §.

Böter och ersättning, som nämnas i 27 §, ådömas av underrätten på den ort, till vilken stämman hade sammankallats. Allmän åklagare vare skyldig att utföra åtalet, därest utevaro anmäles till honom för väckande av åtal.

29 §.

Om besvär över förbundsfullmäktiges och mellankommunal stämmas beslut gäller i tillämpliga delar vad i landskapslagen om kommunalförvaltning i landskommunerna i landskapet Åland (16/56) är stadgat om besvär över kommunalfullmäktiges beslut. Likaså skall om besvär över förbundsstyrelses beslut i tillämpliga delar gälla vad i ovannämnda landskapslag är stadgat om besvär över kommunalstyrelses beslut.

Över i 1 mom. nämnda beslut äger jämväl medlemskommun rätt att föra besvär.

30 §.

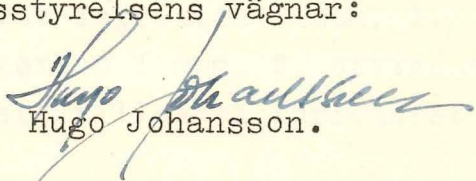
Denna landskapslag träder i kraft den 1 januari 1960. Genom densamma upphäves landskapslagen den 9 juni 1937 om samarbete mellan kommuner (6/37).

Stadgandena i denna lag tillämpas på före den 1 januari 1960 bildade kommunalförbund sålunda, att då stadgande i grundstadga står i strid med denna lag, skall lagens stadgande gälla.

Mariehamn, den 19 februari 1959.

På landskapsstyrelsens vägnar:

Lantråd

Hugo Johansson.

Landskapssekreterare Rolf Sundman.